

Wagner Eesti laval

Valukoda sobis kui valatult.

Toomas
Zupping

muusikasöber

ARVUSTUS

Richard Wagneri lavamüsteerium «Parsifal» 25. augustil 2011 Noblessneri valukojas. Muusikaline juht ja dirigent Arvo Volmer, Rahvusooper Estonia orkester, koor ja poistekoor, lavastajad Nicola Raab (Saksamaa) ja Ran Arthur Braun (Iisrael), kunstnik Robert Innes Hopkins (Suurbritannia), valguskunstnik David Cunningham (Šotimaa).

Richard Wagnerile kuulub maailma ooperiliteratuuris täiesti eriline koht, tema looming on alati põhjustanud teravaid vaidlusi. Wagneri loomingut on vägivaldselt rakendatud natsliku ideoloogia teenistusse, seda on tahtnud keelata ja tema ooperimajagi lammutada. Tänapäeval kuulub Wagneri looming iga tõsiseltvõetava ooperimaja repertuaari.

Wagneri vaimne testament «Parsifal» on üks võimsamaid oopereid, helilooja ise nimetas seda lavamüsteeriumiks. Teose loomine kestis ligi nelikümmend aastat, paljusid tema varasemaid oopereid võib tinglikult nimetada ka «Parsifali» ettevalmistamiseks.

«Parsifalis» puudub Wagneri kaasaegsete heliloojate ooperitele omane must-valge ülesehitus, kus hea on ilus ja kuri kole ning tekst üldjuhul teisejärguline. Müsteeriumis puuduvad ka aariad, Wagneri muusikaline deklamatsioon on vaheldusrikas ja lähtub teksti nüanssidest, tuues esile olulisi fraase ja sõnu.

Noblessneri valukoda oli kui kohtuhoone

Ooperi filosoofiline tekst ja sugestiivne muusika annavad interpretidele lõputu võimaluse tõlgenda teost kas või päevapoliitilisest olukorrast lähtudes. Wagneri tekstis leidub paganlikke, varakristlikke, budistlikke elemente, samas ei maini ta kordagi ei Jumalat ega Kristust (kuigi paljud eelistavad näha selles kristlikku teost).

Meie rahvusooperi ettevõtmist tuua Eestis esmakordselt lavale ooperimaailma üks nõudlikumaid teoseid saab vaid tervitada. Esinemispaigaks valitud Noblessneri valukoda sobis selleks kui valatult – antiikset kohtuhoonet või varakristlikku pühakoda meenutav interjäär ja suurepärase akustika on kui loodud Wagneri teoste esitamiseks.

Lavastaja Nicola Raab oli oskuslikult ära kasutanud ruumi jõulist tööstusarhitektuuri, lavastusse oli kaasatud nii ülemise korruse galerii kui ka lava tagaseinas asuvad aknad ja uks. Kolmest vaatuses võiks lavastuslikumalt kõige õnnestunumaks lugeda teist, kus lava ülemine pool tõsteti üles, alumisel poolel toimus tegevus, millele andis dramaatilist sügavust punane valgus.

Esimeses ja kolmandas vaatuses domineeris peamiselt hall värv, mille staatilisust ja süngust rõhutas omakorda koori zombilik liikumine. Kindlasti oleks siia saanud värvide ja valguse mängu lisamisega juurde tuua dünaamikat. Veidi klišeelikult ja liiga otsese vihjena Kristusele mõjus teises vaatuses Amfortase kandmine rüütlite kätel. Pisut häiris solistide teksti ja tegevuse kohatine vastuolu.

Üldiselt oli lavastus väljapeetud ja tseremoniaalne, Wagneri kaasatundmise ja kaasakannatamise idee oli tõlgendamisvõimalusteks avatud. Läägevõitu maitseväärtusena ja kahjuks just ooperi lõpus saabub lavale poisike, kes asus võlulilleaeda kastma.

Püha Graal, mille ümber tegevus toimub, jäigi abstraktseks – kas see on karikas Kristuse verrega, tarkade kivi või hoopis midagi kolmandat, jääb igaühe enese välja mõelda.

nemispaigaks vändud Noblessneri valukoda sobis selleks kui vaia-
tult – antiikset kohtuhoonet või varakristlikku pühakoda meenutav
interjäär ja suurepärase akustika on kui loodud Wagneri teoste
esitamiseks.

Lavastaja Nicola Raab oli oskuslikult ära kasutanud ruumi jõulist
tööstusarhitektuuri, lavastusse oli kaasatud nii ülemise korruse ga-
lerii kui ka lava tagaseinas asuvad aknad ja uks. Kolmest vaatusest
võiks lavastuslikumalt kõige õnnestunumaks lugeda teist, kus lava
ülemine pool tõsteti üles, alumisel poolel toimus tegevus, millele
andis dramaatilist sügavust punane valgus.

Esimeses ja kolmandas vaatuses domineeris peamiselt hall värv,
mille staatilisust ja süngust rõhutas omakorda koori zombilik liiku-
mine. Kindlasti oleks siia saanud värvide ja valguse mängu lisamise-
ga juurde tuua dünaamikat. Veidi klišeelikult ja liiga otsese vihjena
Kristusele mõjus teises vaatuses Amfortase kandmine rüütlite kä-
tel. Pisut häiris solistide teksti ja tegevuse kohatine vastuolu.

Üldiselt oli lavastus väljapeetud ja tseremoniaalne, Wagneri kaa-
satundmise ja kaasakannatamise idee oli tõlgendamisvõimalusteks
avatud. Läägevõitu maitsevääratuse ja kahjuks just ooperi lõpus
saabus lavale poisike, kes asus võlulilleaeda kastma.

Püha Graal, mille ümber tegvus toimub, jäigi abstraktseks – kas
see on karikas Kristuse verega, tarkade kivi või hoopis midagi kol-
mandat, jääb igaühe enese välja mõelda.

Lavastuse tugevaim pool oli muusika

Lavastuse tugevamaks pooleks saab lugeda etenduse muusikat
– dirigendid Arvo Volmer ja Risto Joost olid teinud koos Estonia
laiendatud orkestriga tubli töö. Iga vaatuse kulminatsioon oli pai-
gas, puhkpillide soolod mõjusad. Norida võiks viiuliühma kallal,
kes nt teise vaatuse sissejuhatuse kiiretes käikudes ei jõudnud tem-
pot hoida, mistõttu kannatas muusika dramaatiline teravus.

Estonia koor (koormeistrid Risto Joost, Peeter Perens), samuti
laiendatud koosseisus, tegi igati täpse ja veenva etteaste nagu ka
poistekoor (dirigendid Hirvo Surva, Andres Lemba, Maarja Soone),
kelle laul ülemiselt galeriilt avaldas maagilist mõju.

25. augustil toimunud etenduses osalesid rahvusvaheliselt tun-
nustatud solistid välismaalt, kellel kõigil on vähem või rohkem ko-
gemusi Wagneri loomingus esitamisega.

Klingsorina oli veenev Viini Volksoperi bariton Martin Winkler.
Austriast pärit bass Manfred Hemm on Gurnemanzi osa laulnud
paljudes maailma ooperiteatrites. Amfortase osas astus üles saks-
lane, bass Eike Wilm Schulte, kelle repertuaaris on palju Wagneri
kangelasi. Kolmandas vaatuses, kui Amfortas on haavatud ja nõrk,
oleks oodanud Schultelt mitte nii jõulist, vaid varjundirikkamat ja
fraseeritumat esitust. Peategelase Parsifalina tegi võimsa osatäitmi-
se USA tenor Richard Decker, kel on samuti palju Wagneri rolle.

Kundry on tänu oma kahestunud isiksusele ooperis üks huvita-
vamaid tegelasi, seda osa laulis võimsalt ja nüanseeritult Irmgard
Vilsmaier Saksamaalt. Tema madalad registrid olid eriti mõjusad.

Eriti tahaks esile tuua meie meest Soome Rahvusooperis, Titureli
osa laulnud Koit Soaseppa, kelle sügav bass sobitus oivaliselt rah-
vusvahelise tasemega ansamblisse.

Ei taha nõustuda meil levinud arusaamaga, et ooperist, eriti
Wagneri loomingust, on raske aru saada. Kes vähegi kaasa viitsib
mõelda ja on võtnud vaevaks sisukokkuvõtte läbi lugeda, sellel on
«oht» saada emotsionaalne laeng, mis võib vaataja arusaamist elust,
lunastusest, heast ja kurjast muuta.